

מתוך הספר "אמרי שמעון" / הרב שמעון אגסי זצוק"ל

פרקי עיון ומחשבה – אירופה והמזרח

המאמר "אירופה והמזרח" הוא קטע מתוך הדרשה הגדולה בשם "צרות עם ישראל", שבתחילתה כתב הרב שמעון אגסי את הפתיחה הבאה: "דרוש שדרשתי בקהל רב בביהכ"נ הגדולה יום ג' ט' אדר ב' שנת כאיל "תערג" על אפיקי מים¹. בשביל עצירת הגשמים ויוקר השערים ושאר צרות (כמבואר להלן בפנים) וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

¹ הדרשה נישאה בבית הכנסת הגדול בבגדאד בשנת 1913, כשנה לפני מותו של הרב.

שאינן כן בשאר ארצות. הוא משום שארץ ישראל מרוב קדושתה אינה יכולה לסבול כל כך טומאה מריבוי עונות של אנשים רעים וחטאים, כאדם איסטניס שאינו יכול לסבול מאכל גס ועב והוא מקיאו תיכף. כך ארץ ישראל איסטניסית היא ואינה יכולה לסבול אנשים רעים והיא מקיאה אותם לחוץ. וכמו שפירש רש"י ז"ל על פסוק זה והוא מדברי רז"ל וז"ל משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס שאינו עומד במעיו אלא מקיאו כך ארץ ישראל וכו' יע"ש. והנה גם ארץ בבל יש לה גם כן טבע דומה לארץ ישראל מטעם זה, מחמת רוב קדושה שבה. כי מיום גלות הארץ במקדש ראשון וגלו החרש והמסגר וקבעו בה ישיבות וריבוץ תורה והתמידו בזה גם בזמן הבית השני וגם אחר חורבנו בזמן התנאים והאמוראים כמפורסם בש"ס ומה גם בזמן הגאונים והרבנים ז"ל שפסקו הישיבות מארץ ישראל כעדות הרמב"ן ז"ל והיו עיקר הישיבות ורבוץ התורה בבבל, ומעולם לא פסקה ישיבה מבבל עד היום הזה.

והנה בזה קנתה קדושה וטהרה מרובה והשראת שכינה לרוב ונעשה טבעה קרוב לטבע ארץ ישראל. והעד לזה מאי דאמרינן בכתובות פרק ב' דיני גזירות דף קי"א ע"א אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות. ופירש"י ז"ל לפי שיש שם ישיבות המרביצות

הכת ה' טוענת מי פתי יסור הנה לומר שבעונינו באה אלינו הצרה הזאת הנח מדרך זו, שהרי כלך לערי אירופא ואראך תועבות גדולות מאלו עד שנשכח שם שם ישראל והיהדות לגמרי ב"מ, ועכ"ז הם שרויים בנחת ושלוחה, וההשגחה העליונה מריקה ברכותיה על ראשיהם עד בלי די. ואם מאת ה' מצאתנו כל זאת וכי משוא פנים יש בדבר? הלא כולנו בני איש אחד נחנו ולמה יפקוד עלינו את כל עוונותינו ולא עליהם?

הנה לזאת הכת נשיב ונאמר שג' תשובות יש בדבר.

הא' מצד טבע הארץ אשר אנחנו יושבים בה.

והב' מצד שיש בידם מצוות ומעשים טובים שאינם נמצאים בידינו והם הם המגינים עליהם ותולים להם לפי שעה² כי יש זכות תולה כידוע הגם סוף סוף הקב"ה גובה את שלו ואינו מותר כלום.

והג' מפני שיש בידינו מעשים רעים נוספים על אשר בידם.

ונבאר הג' סיבות אלו אחת לאחת.

הסיבה הא' שהיא מצד טבע הארץ, הנה הכתוב אומר "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי וכו'", והטעם לזה הטבע המוטבע בארץ ישראל לבד שהיא מקיאה את יושביה בטמאם אותה מה

² המילים "לפי שעה" מעידים כי הרב חזה את שואת אירופה המתקרבת (כידוע היה בעל רוח"ק).

פרקי עיון ומחשבה – אירופה והמזרח

אחינו, ואלו הם: נבלות הפה, חירוף, וגדוף בפה וזלזול בדת קודשנו, שבועות שקרים ונשיאת שם שמים לבטלה על לא דבר, זלזול בתפלה הן שמתפללים קודם עלות השחר תפלה שלא בזמנה הן שמתפללים במרוצה ובמהירות בהבלעת כמה וכמה תיבות שלמות ואצ"ל אותיות. והד' עבירות אלו הם הם ד' חרשים הכורתיים ומונעים השפע מישראל. נבלות הפה, ידוע מאמרם ז"ל הכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו אפילו נגזר עליו שבעים שנה לטובה נהפך לרעה בר מינן. ולא די לנו מאנשים הדיוטים שדשו בעוון זה עד שנעשה להם הרגל כטבע שני לנבל פיהם על לא דבר בשיחה בעלמא, אלא אפילו המכובדים שבהם ישנה מכה זו תחת ידיהם וכמה מגונה מדה זו אצל אחינו האירופיים עד שאפילו האומות החצופים שבהם לא ישמע דבר זה על פיהם כלל וכלל דוק ותשכח. וכדי בזיון וקצף היאך אדם מוציא נבלה מפיו ובאותו פה המשוקק והנתעב יבוא לחלות פני קונו, ולפעמים אתה מוצא נבול פה ושם שמים ושבועה כאחת ומערבים קודש בחול וחול בקודש שומו שמים על זאת.

שבועות שקרים ונשיאת שם שמים לבטלה. רב כמו רב ההרגל בהם עד שאתה מוצא שרבה נשיאת שם שמים לבטלה על השיחה, ורבו הנוטפים על הזוחלין תצלנה אוזן משמוע מבליע את השם בנעימה בין כל תיבה ותיבה. וידוע מאמר רז"ל בשעה שאמר הקב"ה בסיני לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא נזדעזעו שמים וארץ והיאך יתוש שפל ואפל יהיה שגור שם שמים בפיו בין כל מלה ומלה ולא יהא שם שמים כשיחה בטלה שלהם?

תורה תמיד יע"ש. וכיון שכן היינו טעמא שממהר הקב"ה ליפרע ממנו תיכף ואינו מאריך אפו עמנו כאחינו יושבי אירופא.

הסבה הב' שיש ביד אחינו יושבי אירופא מצוות וצדקות ושמי נדבות לרוב כמו המנוח ברוך הירש ע"ה, שבזמן גירוש אחינו שבערי רוסיה התנדב י"ג מיליון פראנק, וקנה להם אחוזת קרקע באמריקה ושמה ארגנטינה, ונתן לכל בעה"ב בית לשבת וכלי מחרישה וזריעה לחרוש ולזרוע להחיות נפשם ונפשות בני ביתם עד עולם. אמרו נא אתם אחים יקרים הנמצא כזה בעל רוח נדיבה באנשי עירנו למחצה לשליש ולרביע? **אחד** היה בעירנו נדיב לב ופירסמו הכתוב הוא המנוח **מאיר אליהו** נשמתו עדן אשר הזיל זהב מכיס וקנה קרקע ויסד אותה לבית חולים עניים ואביונים, ולא הספיק הזמן להקדיש לו כסף די ספוק הוצאות הבית, האם נתקנא גביר אחד למלאות את החסרון.

ואם כן מה לכם כי תתמהו על אחינו יושבי אירופא שאין פוגעת בהם מדת הדין לרעה? כי זכות עצמם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד. וידוע מאמר רבותינו ז"ל כל המרחם מרחמין עליו מן השמים. מה שאין כן אנחנו הי מצוות והי צדקות דמגיני עלן? ועוד כי אהבה ואחוה שוררת ביניהם ואין בהם קנאה ומדון קנאת איש מרעהו ואם כן אחינו אנשי אירופא יש להם אשלי רברבי לסמוך עליהם לדחות מעליהם כל גזירות קשות ורעות מה שאין כן אנחנו.

הסבה הג' זולת עבירות שאנחנו ואחינו יושבי אירופא שוים בהם הנה אנחנו שתנו נוספות עליהם ד' עבירות חמורות מה שאינם בנמצא אצל

פרקי עיון ומחשבה – אירופה והמזרח

אותן. וס' כרכים היו לו לינאי המלך ולא נחרבו אלא על שהיו רגילים בשבועות ואפילו על דבר אמת וכ"ש לשקר רח"ל ועון זה בל יראה ובל ימצא אצל אחינו שבערי אירופא כלל, ורק לפעמים אם יתעצם איש לאמת את דבריו לפני חבריו יאמר לו האמיניני כי כנים דברי ולא יותר.

ועוון חירוף וגידוף בדת האמת כמה גדול עונו מנשוא, כי המחרף את הדת את השם הוא מגדף ח"ו ואם כן היש תרופה למכתו? ועינינו רואות כי מי שרגיל בזה אחריתו עדי אובד נגע וקלון ימצא וחטאתו לא תמחה כי מי שלח רסן לשונו לזלזל בדת ונקה?

ובפרט אתה מוצא עוון זה רגיל ומורגל בין הסוחרים והסרסורים שכדי להשביח את המקח בפני הקונה הוא נשבע שבועות שבעים שכך וכך נתנו לו במחירו. והקונה כמוכר יודע שכל זה הוא שוא ודבר כזב. ואם יהיה נשבע לו על ככה כל היום כולו אינו מאמינו כלום דלבי ולבך ידעי, ואפילו הכי אינו נמנע מלהשבע על שקר וגם לבטלה שאינו מועיל לו כלום שהוא יודע שזה שבועת הבאי. וידוע עון שבועת שקר שאש היא עד אבדון תאכל, ומנפש ועד בשר תכלה, וכילתו את עצו ואת אבניו דברים שאש ומים אין מכלים אותן שבועת שקר מכלה